

JAN KŘTITEL – UVADĚČ DO PROCESU PROMĚNY

10.12.2023, Kamil Vystavěl

Marek 1,1-8: Počátek evangelia Ježíše Krista, Syna Božího. Je psáno u proroka Izaiáše: *‘Hle, já posílám posla před tvou tváří, by ti připravil cestu. Hlas volajícího na poušti: Připravte cestu Páně, vyrovnejte mu stezky!’* To se stalo, když Jan Křtitel vystoupil na poušti a kázal: *"Čiňte pokání a dejte se pokřtít na odpuštění hříchů."* Celá judská krajina i všichni z Jeruzaléma vycházeli k němu, vyznávali své hříchy a dávali se od něho křtít v řece Jordánu. Jan byl oděn velbloudí srstí, měl kožený pás kolem boků a jedl kobylinky a med divokých včel. A kázal: *"Za mnou přichází někdo silnější, než jsem já; nejsem hoden, abych se sklonil a rozvázal řemínek jeho obuvi. Já jsem vás křtil vodou, on vás bude křtít Duchem svatým."*

Marek 6,17-20: Herodes dal Jana zatknout a vsadit v poutech do žaláře kvůli Herodiadě, manželce svého bratra Filipa, protože si ji vzal za ženu. Jan totiž říkal Herodovi: *"Není dovoleno, abys měl manželku svého bratra!"* Herodias byla plná zloby proti Janovi, ráda by ho zbavila života, ale nemohla. Herodes se totiž Jana bál, neboť věděl, že je to muž spravedlivý a svatý, a chránil ho; když ho slyšel, byl celý nejistý, a přece mu rád naslouchal.

1. Kněžský syn

Po celá staletí se v Jeruzalémském chrámu konaly podle stanovených řádů obřady, které lidem nabízely odpuštění jejich hříchů. Každý kdo potřeboval odpuštění, věděl, co pro to může udělat. Tím spíše Jan. Vždyť on byl synem kněze, jeho otec na Boží posvátné hoře sám sloužil a kněžské povolání se tehdy dědilo z otce na syna. Takže i Jan byl detailně zpravený o tom, co všechno se v chrámu děje, jak se to dělá a proč.

A přece se z něho nestal ten, kdo se obléká do krásného roucha, ten, kdo pronáší vznešené modlitby vytríbeným tónem hlasu a vybranými slovy. Stal se z něj někdo úplně jiný. *Jan byl oděn velbloudí srstí, měl kožený pás kolem boků a jedl kobylinky a med divokých včel.* Vyzýval k očištnému obřadu, při němž jste neplatili žádné chrámové poplatky, nebylo obětováno žádné zvíře dle Mojžíšova zákona a nesloužil žádný řádný kněz. *Jan Křtitel vystoupil na poušti a kázal: "Čiňte pokání a dejte se pokřtít na odpuštění hříchů."*

Jan nectil otcovo povolání, stavěl se vůči němu dokonce nedůvěřivě. Patrně měl k tomu dobré důvody. Znal zblízka, jaká je skutečná praxe jeruzalémského systému, a proto se rozhodl praktikovat jiný neortodoxní rituál a hlasitě zval k němu též ostatní. Nespokojil se s tím, že se lidé účastní obvyklých židovských rituálů. Zneklidňující element, nespoutaný alternativce, drsný kritik. A přece pro ledaskoho byl přesvědčivý. Čteme: *Celá judská krajina i všichni z Jeruzaléma vycházeli k němu, vyznávali své hříchy a dávali se od něho křtít v řece Jordánu.* (Mk 1,5) Logickým důsledkem pak muselo být, že některým významným osobám začal takřikajíc ležet v žaludku.

A my víme, že Ježíš se také dal Janem pokřtít, také přijal a sdílel jeho kritický hlas. Jan byl dokonce tím, kdo Ježíše provedl klíčovým životním procesem, změnou smýšlení, obratem, pokáním a novým nasměrováním. A když pak Ježíš pobíhal s bičem v jeruzalémském chrámě, anebo když uděloval odpuštění hříchů beze všech nákladných profi bohoslužebných obětí a obřadů, když vybízel k tomu, abychom odpouštěli dluhy tak přirozeně jako teče voda v potoce, pokračoval tím vším v reformním díle kněžského synka, uvězněného a popraveného Jana Křtitele.

2. Zakuklení a proměna

Jan byl přesvědčený, že náboženství je zdrojem proměny člověka a společnosti. Jde tedy o proměnu, o tvarování a přetváření života jedinců, rodin, skupin, společenství k obrazu Božímu. A když nám k tomuto blahodárnému přetváření nebude pomáhat stávající církevní praxe, je možná na čase zavést a vymyslet praxi novou.

Církev nestále se reformující, člověk, který dochází proměny, jedinec a společenství činící pokání, revidující své vlastní smýšlení a směřování – o to usiloval ještě před vznikem církve Jan

Křtitel, náš Pán Ježíš na to navázal a Kristovi učedníci od Jana přežali křest i jeho zvěst.

Jan řekl: *Já jsem vás křtil vodou, a přichází někdo, kdo vás bude křtít Duchem svatým.* Ponoření do tekoucí vody bylo jakýmsi náznakem, znamením toho, že jsem v procesu vnitřní a komplexní proměny. Jan chtěl být lidem pomocníkem, aby se zakuklili a přecházeli do nové životní etapy, aby se nově narodili do jiné podoby, *aby se narodili z Ducha* – jak čteme v Janově evangeliu. A Duch svatý je právě ta energie, která způsobuje vnitřní proměnu ve mně, v tobě, v našich rodinách a skupinách, v nichž žijeme.

3. Jak používám svou moc

A teď uveďme jeden konkrétní motiv, v čem ta proměna spočívá. V čem se můžeme / máme přetvářet a měnit tvar? V prvním čtení jsme slyšeli zprávu, že Jan byl uvězněn z jednoho konkrétního důvodu. V 6. kap. Markova evangelia se píše: *Herodes dal Jana zatknout a vsadit v poutech do žaláře, protože si vzal za ženu manželku svého bratra a Jan mu to vytýkal.* (Mk 6,17-18) Co za tím stojí? S největší pravděpodobností ve hře nebyla nějaká erotická vášeň dvou jedinců. Daleko pravděpodobněji šlo o to, že si Herodes chtěl tímto sňatkem upevnit svoji pozici, aby se nemusel dělit o svoji moc z žádnou další rodinou ani osobou.¹ Jan Křtitel tedy ostře vystoupil proti tyranovi a posilování jeho moci. A stálo mu to i za cenu vězení a popravu.

Ano, zacházení s mocí: to je podle Jana pole a prostor určený ke kultivaci. Já a moje síla, já a moje pozice vůči druhým lidem. Máte v rodině hodně silné slovo? Nebo v zaměstnání? Či v jiné skupině? Dokážete druhé přimět k tomu, aby udělali to, co Vy chcete? Držíme v rukách každý určitou moc. Třebas ne tak velkou jako onen v Bibli zmíněný potentát Herodes, ale přece jen máme nějakou moc. Ostatně je to moc fajn pocit, když vidím, že mám nad někým druhým převahu. Ale otázka zní: Jak s tou převahou a mocí nakládáme? Jak ji využíváme, v čí prospěch a k jakým cílům?

Na setkání střední generace jsme přišli na to, že i taková věc jako dávání dáreků se může zvrtnout ve nástroj, jímž mohu před druhými dávat najevo svoji převahu, popř. jak si mohu kupovat náklonnost jiných.

4. Dávat prostor silnějším

Konečně nechme zaznít ryze adventní nadějnou vyhlídku Křtitelem: *Za mnou přichází někdo silnější, než jsem já; nejsem hoden, abych se sklonil a rozvázal řemínek jeho obuvi. Já jsem vás křtil vodou, on vás bude křtít Duchem svatým.*

Za mnou přichází někdo silnější. Také zde slyšíme něco o moci a síle. Jan chápal meze svých sil. A také chápal, že určité věci je nutno přenechat jiným. Samozřejmě je potřeba zapojit všechny své síly a fakt se snažit. A já si tak trochu myslím, nebo mi připadá, že většina lidí to tak nějak dělá, zapojuje své síly a fakt se snaží žít dobrý život. Ale existují oblasti a věci, které zkrátka nejsou v mé moci a i kdybych se rozkrájel, nemohu v těchto oblastech udělat pokrok, ani vytouženou změnu, dokud nepřijde někdo silnější než jsem já. Zbývá jen rozeznat, kde nebo v čem je nutno trpělivě čekat a kde zase je lepší se do problému opřít a pořádně vši silou zabrat.

Rok 2023 uvolnil větší a menší kameny, některé už spadly ze srázu a zastavily se přímo v naší cestě. Jiné se svalily do cesty našim bližním. A některé pořádně těžké klády leží přes cestu vzdáleným národům a lidem v cizích zemích. Spolu s Janem vyhlížíme čas, až přijde někdo silnější, aby odvalil balvany, které nám znemožňují jít dál po Boží cestě. Očekáváme příchod někoho, kdo by dokázal odolat pokušení moci, kdo přemůže a spoutá kruté siláky i mocipány, co nyní řadí na mnoha místech naší planety. Věříme a doufáme, že přijde někdo silnější, kdo lidské moci nový tvar a formu. A on opravdu přijde.

¹ K tomuto výkladu viz R. Rohr: Stát se moudrým mužem. Brno 2018, s. 47.